

Κατανόηση των απόψεων για τη σύγκρουση, τη δικαιοσύνη και την ειρήνη:

Η φωνή των γυναικών, των νέων και των τοπικών κοινοτήτων

Η παρούσα έκδοση εκπονήθηκε με την υποστήριξη του προγράμματος Grow Civic που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το περιεχόμενο της αποτελεί αποκλειστική ευθύνη του Cyprus Peace and Dialogue Centre και της Cypology και δεν αντικατοπτρίζει κατ' ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Περιεχόμενο

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ/ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ / ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	4
ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	5
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	6
ΙΣΧΥΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	10
ΔΙΑΦΘΟΡΑ	10
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	12
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	13
ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΕΣ	14
ΠΩΣ ΒΛΕΠΕΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ Η ΑΛΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	15
ΦΟΒΟΙ	16
ΙΔΑΝΙΚΗ ΛΥΣΗ	17
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ	18
ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ	19

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ/ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Η ακόλουθη έκθεση συντάχθηκε από το Prologue Consulting Ltd.

Οι συμμετέχοντες στη μελέτη και από τις δύο κοινότητες (Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι) αντιλαμβάνονταν ομοίως το κυπριακό πρόβλημα είτε ως πρόβλημα μεταξύ των δύο κοινοτήτων είτε ως μια κατάσταση που δημιουργήθηκε και διαιωνίζεται από «ξένους», πολιτικούς ή εκείνους που επωφελούνται από αυτό. Είναι σαφές ότι η ιστορία έχει διαστρεβλωθεί και από τις δύο πλευρές, και προκειμένου να προχωρήσουμε μπροστά, είναι απαραίτητο να αντιμετωπίσουμε τα τραύματα του παρελθόντος. Τα προγράμματα κοινωνικής ενσυναίσθησης και οι κοινές ερμηνείες της ιστορίας θα ήταν ένας καλός οδηγός για να ξεκινήσουμε.

Για τους περισσότερους συμμετέχοντες, το κυπριακό πρόβλημα είναι κάτι που επηρεάζει τους ανθρώπους προσωπικά, επαγγελματικά, οικονομικά και πολιτικά. Υπάρχει μια κοινή αίσθηση απαισιοδοξίας μεταξύ των ομάδων συζήτησης και των δύο κοινοτήτων σχετικά με το μέλλον του Κυπριακού προβλήματος. Και ενώ κάθε κοινότητα συχνά πιστεύει ότι έχει υποφέρει περισσότερο, η μελέτη αυτή δείχνει ότι τα προβλήματα είναι παρόμοια και ότι είναι σημαντικό να μοιραζόμαστε ιστορίες για το πώς επηρεάζεται και ο «άλλος». Η απαισιοδοξία των Ελληνοκυπρίων σχετικά με την έλλειψη λύσης του Κυπριακού προβλήματος είναι συνέπεια των ακόλουθων παραγόντων: Η αντίληψη ότι δεν είναι οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι (ΤΚ) αυτοί που λαμβάνουν τις αποφάσεις (οι πραγματικοί υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων είναι οι διεθνείς δυνάμεις/συμφέροντα των κυβερνήσεων), η άποψη ότι οι συζητήσεις πρέπει να γίνονται απευθείας με την Τουρκία και όχι με τους ΤΚ που λειτουργούν ως “βιτρίνα” για τα συμφέροντα της Τουρκίας, η συνειδητοποίηση ότι οι Ελληνοκύπριοι ως κοινότητα δεν μπορούν καν να αποφασίσουν μεταξύ τους τι είδους διευθέτηση θέλουν και η πεποίθηση ότι οι σημερινοί ηγέτες των δύο κοινοτήτων από τον Ιανουάριο του 2023 είναι απρόθυμοι να διαπραγματευτούν μια διευθέτηση λόγω ιδιοτέλειας. Η απαισιοδοξία των ΤΚ για την έλλειψη λύσης πηγάζει από παρόμοιους παράγοντες: η συνειδητοποίηση ότι οι διαπραγματεύσεις είναι άκαρπες εδώ και πολλά χρόνια, η αντίληψη ότι οι ΕΚ και οι ΤΚ δεν είναι αυτοί που έχουν το έλεγχο (διεθνείς δυνάμεις / συμφέροντα των κυβερνήσεων), η συνειδητοποίηση ότι οι ΕΚ δεν θέλουν να μοιραστούν τίποτα με τους ΤΚ και η πεποίθηση ότι οι σημερινοί ηγέτες των δύο κοινοτήτων είναι απρόθυμοι να διαπραγματευτούν μια λύση λόγω ιδιοτέλειας. Οι συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες δεν πιστεύουν ότι η ισχύουσα κατάσταση μπορεί να διατηρηθεί επ' αόριστον και ότι όσο περισσότερο παραμένει άλυτο το πρόβλημα, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες εξαφάνισης της κοινότητάς τους.

Υπάρχουν πολλοί φόβοι και στις δύο κοινότητες που πρέπει να αντιμετωπιστούν πριν από την επίτευξη λύσης. Κάποιοι από αυτούς τους φόβους μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω της αυξημένης επικοινωνίας και κατανόησης μεταξύ των δύο κοινοτήτων, ενώ άλλοι πηγάζουν από βαθύτερη δυσπιστία που μπορεί να επιλυθεί με περαιτέρω μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Είναι σημαντικό η διαδικασία διαπραγμάτευσης να είναι ανοιχτή στην κατανόηση αυτών των φόβων και της κοινής γνώμης και στις δύο κοινότητες. Η διαδικασία διαπραγμάτευσης έχει υποφέρει από έλλειψη διαφάνειας στο παρελθόν, αλλά είναι σημαντικό το κοινό να μπορεί να συμμετέχει και να εμπλέκεται, θα πρέπει να υπάρχουν μηχανισμοί για να διευκολυνθεί αυτό.

Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι νέοι και οι γυναίκες στις ΤΚ ομάδες συζήτησης φάνηκαν πιο πρόθυμοι να υποστηρίξουν μια λύση, ενώ οι νέοι και οι γυναίκες στις ομάδες των ΕΚ ήταν πιο διστακτικοί. Ομοίως, οι συμμετέχοντες των ΕΚ από τη Λεμεσό και κάποιοι συμμετέχοντες των ΤΚ, ιδίως εκείνοι από τη Μόρφου και οι συμμετέχοντες Τουρκικής καταγωγής, φάνηκαν πιο επιφυλακτικοί ως προς τη λύση. Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι, αν και οι συμμετέχοντες συζήτησαν ένα είδος λύσης που επιθυμούσαν, πολλοί από αυτούς δεν γνώριζαν πραγματικά τις λεπτομέρειες των συζητήσεων που είχαν λάβει χώρα όλα αυτά τα χρόνια στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Είναι πολύ σημαντικό να ενημερωθεί το κοινό για το τι

είδους λύση είναι δυνατή για μια βιώσιμη ειρήνη στο νησί. Ένα σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση θα ήταν η δημιουργία πληροφοριών σχετικά με το πώς θα μπορούσε να μοιάζει μια πιθανή λύση, κάτι που θα δίδεται στις δύο κοινότητες πολύ πριν από ένα συγκεκριμένο δημοψήφισμα, έτσι ώστε να μπορούν να αφομοιώσουν και να κατανοήσουν το περίγραμμα και τις επιπτώσεις μιας λύσης. Προκειμένου να προσδιοριστούν οι προσδοκίες του κοινού, απαιτούνται ενημερωτικές εκστρατείες σχετικά με το ομοσπονδιακό μοντέλο και τη σύγκλιση που έχει επιτευχθεί μέχρι στιγμής στις προηγούμενες διαπραγματεύσεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ / ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Τα ευρήματα που συνοψίζονται στην παρακάτω έκθεση αποτελούν μέρος μιας ποιοτικής μελέτης που διεξήχθη τον Νοέμβριο του 2022 με τη χρήση ομάδων εστίασης.

Η Prologue Consulting Ltd ήταν υπεύθυνη για την έρευνα πεδίου στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, ενώ η έρευνα πεδίου στην Ελληνοκυπριακή Κοινότητα διεξήχθη από τον Andreas Michael από το Πανεπιστήμιο Κύπρου. Η παρούσα έκθεση ευρημάτων και συστάσεις εκπονήθηκε από την Prologue Consulting Ltd.

Σκοπός των ομάδων εστίασης ήταν να αναζητηθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με θέματα όπως τα ιστορικά γεγονότα, η θεσμική λειτουργία και η μεταβατική δικαιοσύνη. Επεδίωξαν να κατανοήσουν πώς οι συμμετέχοντες βλέπουν την τρέχουσα σύγκρουση μετά από αποτυχημένες διαπραγματεύσεις, κλιμακούμενες και συνεχιζόμενες εντάσεις, την απειλή παγκόσμιου πολέμου, την ισχύουσα κατάσταση και το αδιέξοδο των διαπραγματεύσεων. Στόχος τους ήταν επίσης να κατανοήσουν το βαθμό στον οποίο η ειρηνευτική διαδικασία αντανάκλασε τις ιδέες των συμμετεχόντων, τις προοπτικές τους σχετικά με το ρόλο της άλλης κοινότητας και πολλά άλλα.

Διεξήχθησαν συνολικά 13 ομάδες εστίασης στις δύο κοινότητες. Κάθε συνεδρία αποτελείτο από 5-8 άτομα με διαφορετικό υπόβαθρο. Οι συζητήσεις σε ομάδες εστίασης οργανώθηκαν με τη βοήθεια ενός οδηγού συζήτησης που καταρτίστηκε από τους αρμόδιους εμπειρογνώμονες. Στη συνέχεια, οι συζητήσεις απομαγνητοφωνήθηκαν αυτολεξεί, μοιράστηκαν και αναλύθηκαν στα Αγγλικά.

Οι συνεδρίες των ομάδων εστίασης που διεξήχθησαν για την παρούσα μελέτη είναι οι ακόλουθες. Κάθε συνεδρία κάλυπτε τον πληθυσμό των συγκεκριμένων περιοχών που αναφέρονται.

Ομάδες εστίασης ΤΚ	Ομάδες εστίασης ΕΚ
1. Ομάδα Μορφού, μικτή, 18+ 2. Ομάδα Μεσαόριας, μικτή 18+ 3. Λευκωσία, Ομάδα νέων, 18-30 ετών 4. Ομάδα Κερύνειας, μικτή, 18+ 5. Ομάδα Τρίκωμου/İskele -Τουρκικής καταγωγής, μικτή, 18+ 6. Ομάδα Αμμόχωστου/Mağusa, μικτή, 18+ 7. Λευκωσία, Ομάδα μικτής καταγωγής, 18+ 8. Λευκωσία, Ομάδα γυναικών, 18+	1. Ομάδα Λεμεσού, μικτή, 18+ 2. Λευκωσία, Ομάδα νέων, 18-30 ετών 3. Ομάδα γυναικών, Λευκωσία μικτή, 18+ 4. Ομάδα Λεμεσού, μικτή, 18+ 5. Ομάδα γυναικών, 18+

Κάθε ενότητα της παρούσας έκθεσης αντιστοιχεί σε μια ερώτηση/θέμα συζήτησης που τέθηκε στους συμμετέχοντες κατά τη διάρκεια των ομάδων εστίασης. Κάθε ένα από τα κεφάλαια περιλαμβάνει τις απόψεις που εκφράστηκαν από τις διάφορες ομάδες εστίασης σε κάθε

κοινότητα, μαζί με την ανάλυση και τα συμπεράσματα. Τα κύρια ευρήματα και οι συστάσεις πολιτικής βρίσκονται στην προηγούμενη ενότητα.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Το κυπριακό πρόβλημα είναι μια συνεχιζόμενη και ανεπίλυτη σύγκρουση εδώ και πολλά χρόνια. Αν και η ημερομηνία έναρξης αμφισβητείται, το γεγονός παραμένει ότι το ανεπίλυτο καθεστώς της επηρεάζει όλους τους κατοίκους του νησιού.

Για τους ΤΚ συμμετέχοντες, δεν υπήρχε μεγάλη διαφωνία σχετικά με το πότε ξεκίνησε το Κυπριακό πρόβλημα: Ξεκίνησε τη δεκαετία του 1960 με την επιθετική συμπεριφορά των Ελληνοκυπρίων.

«Ο σύζυγός μου ήταν από τη Μόρφου και 2 μέλη της οικογένειάς του σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια της σύγκρουσης. Άκουσα από την οικογένειά του για το τραύμα που βίωσαν όταν οι ΕΚ σκότωσαν τον θείο και τον παππού του. Όλα τα παιδιά της οικογένειας υπέστησαν αυτό το τραύμα» (Συμμετέχουσα στην ΤΚ, FG2).

Αυτό που αμφισβήτησαν κάποιοι ΤΚ συμμετέχοντες τη δεκαετία του 1960 δεν ήταν η ιστορία και η έναρξη της σύγκρουσης, αλλά το αν η σύγκρουση ήταν αρκετά κακή ώστε να δικαιολογεί αυτή τη μακροχρόνια και ανεπίλυτη κατάσταση.

«Δεν ξέρω πόσο κράτησε, γιατί ξεκίνησε, γιατί άργησε τόσο πολύ. Όταν διαβάζω την ιστορία, βλέπω αυτή την κατάσταση. Ήταν το πρόβλημα αρκετά μεγάλο ώστε να οδηγήσει σε κάτι μεταξύ των δύο κοινοτήτων; Σοβαρά, ήταν κάτι που δεν μπορούσαμε να διαχειριστούμε» (Συμμετέχων σε ΚΤ, FG4)

Από την άλλη πλευρά, οι ΕΚ συμμετέχοντες πίστευαν ότι το κυπριακό πρόβλημα ήταν αποτέλεσμα της κατοχής και επομένως ξεκίνησε με την τουρκική στρατιωτική επιχείρηση το 1974, αν και κάποιοι συμφώνησαν με τους ΤΚ ότι το πρόβλημα ξεκίνησε νωρίτερα, τη δεκαετία του 1960, και ότι έγιναν λάθη και από τους ΕΚ.

«Αν αναλύσετε το Κυπριακό πρόβλημα σε μεγαλύτερο βάθος, την ευθύνη τη φέρει ο εθνικισμός των ΕΚ και των ΤΚ, αλλά το πραγματικό πρόβλημα ήταν ο Μακάριος, ο πρώτος πρόεδρος, και εγώ ήμουν ένας αφελής πολίτης που θαύμαζε τον Μακάριο, αλλά όταν τον αναλύω λεπτομερώς, βλέπω ότι αυτός είναι το πρώτο λάθος, βλέπω ότι σε όλη την κατάσταση και συνεχώς για τα άλλα κόμματα, θέλουν να είναι στην εξουσία για να κρατήσουν την κυπριακή κοινότητα ζωντανή, δηλαδή να ζουν άνετα.» (ΕΚ συμμετέχων, FG1)

Οι συζητήσεις των ομάδων εστίασης επιβεβαιώνουν ότι το κυπριακό πρόβλημα σημαίνει διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους. Ένας ΤΚ συμμετέχων εξήγησε ως εξής:

«Όπως βλέπουμε σε αυτό το τραπέζι, ο καθένας έχει διαφορετικό πρόβλημα με την Κύπρο. Και για να λύσουμε το κυπριακό πρόβλημα πρέπει να λύσουμε όλα αυτά τα προβλήματα, διότι επηρεάζει διαφορετικά την καθημερινή ζωή του καθενός. Είναι διαφορετικό για κάποιον που ζει σε ΕΚ περιουσία, διαφορετικό για έναν δημόσιο υπάλληλο ή εργάτη. Το μέλλον έχει διαφορετικές ιδέες, οπότε είναι διαφορετικό για όλους. Επομένως, δεν υπάρχει μόνο ένα κυπριακό πρόβλημα.» (ΤΚ συμμετέχων, FG1)

Παρόλο που υπήρχαν κάποιοι συμμετέχοντες από τους ΤΚ και ΕΚ που αναγνώρισαν το κυπριακό πρόβλημα ως έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κοινοτήτων και ως πρόβλημα ασφάλειας, πολλοί συμμετέχοντες και από τις δύο

κοινότητες απέδωσαν την ευθύνη για το πρόβλημα σε εξωτερικές δυνάμεις. Είναι προφανές ότι οι ΤΚ της πρώτης ομάδας υποστήριξαν ότι το κυπριακό πρόβλημα τροφοδοτείται από την επιθυμία για την 'ένωση', ενώ η ελληνοκυπριακή κοινότητα (ΕΚ) δεν θα μπορούσε ποτέ να είναι αξιόπιστη όσο η εκκλησία παρέμενε στο επίκεντρο της ελληνοκυπριακής πολιτικής, κάτι που απέδωσαν στην επιθυμία της ελληνοκυπριακής κοινότητας (ΕΚ) για 'ένωση'- ένωση με την Ελλάδα. Αυτή η ομάδα αποτελείται κυρίως από ηλικιωμένους άνδρες συμμετέχοντες.

Ενώ πολλά μέλη της ΕΚ κοινότητας στη δεύτερη ομάδα όρισαν το Κυπριακό πρόβλημα ως εισβολή από την Τουρκία αντί για αποσύνδεση μεταξύ των δύο κοινοτήτων, οι ΤΚ συμμετέχοντες στη δεύτερη ομάδα όρισαν το Κυπριακό πρόβλημα ως μέρος των συμφερόντων των μεγάλων διεθνών δυνάμεων.

«Για μένα, το κυπριακό πρόβλημα αφορά τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Βρετανία και τη Ρωσία. Είναι μέρος των σχεδίων που έγιναν εδώ λόγω της πορείας της Μέσης Ανατολής. Και δεν πιστεύω ότι τα πράγματα θα αλλάξουν. Όταν αυτές οι 3 δυνάμεις αποφασίσουν τι πρέπει να κάνουν εδώ, το πρόβλημά μας θα λυθεί» (ΤΚ συμμετέχων, FG1).

Μερικοί από τους ΤΚ και ΕΚ συμμετέχοντες πίστευαν ότι το πρόβλημα δεν ήταν μεταξύ των δύο κοινοτήτων, αλλά μεταξύ πολιτικών ή εξτρεμιστικών ομάδων και στις δύο κοινότητες.

«Αναγνωρίζω ότι το κυπριακό πρόβλημα δεν είναι πλέον πρόβλημα μεταξύ ατόμων. Είναι ένα πρόβλημα με τις διοικήσεις. Οι άνθρωποι και στις δύο κοινότητες δεν έχουν κανένα πρόβλημα να συμβιώνουν μεταξύ τους. Έχει γίνει πρόβλημα για τους πολιτικούς και την εκκλησία.» (ΤΚ συμμετέχων, FG4)

Μερικοί συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες κατηγόρησαν επίσης για τη σύγκρουση εκείνους που δεν θέλουν να λύσουν το Κυπριακό πρόβλημα, επειδή επωφελούνται από την έλλειψη λύσης. Σύμφωνα με αυτή την ομάδα συμμετεχόντων, υπάρχουν άτομα ή ομάδες συμφερόντων που επωφελούνται οικονομικά και πολιτικά από το Κυπριακό πρόβλημα και, ως εκ τούτου, δεν επιθυμούν λύση.

Οι συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες υποστήριξαν ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα και στις δύο πλευρές καλλιεργούν τον εθνικισμό και συμβάλλουν στο πρόβλημα που υπάρχει.

Έτσι, οι συμμετέχοντες από όλες τις κοινότητες αντιλαμβάνονταν το κυπριακό πρόβλημα είτε ως πρόβλημα μεταξύ των δύο κοινοτήτων είτε ως κάτι που δημιουργήθηκε και παρατείνεται από «ξένους» ή πολιτικούς ή από εκείνους που επωφελούνται από αυτό. Η παραποίηση της ιστορίας είναι εμφανής και από τις δύο πλευρές και υπάρχει ανάγκη να αντιμετωπιστούν τα τραύματα του παρελθόντος προκειμένου να προχωρήσουμε μπροστά.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Για τους περισσότερους συμμετέχοντες, το κυπριακό πρόβλημα είναι κάτι που επηρεάζει τους ανθρώπους προσωπικά, επαγγελματικά, οικονομικά και/ή πολιτικά. Από την άλλη πλευρά, για μερικούς, ιδιαίτερα για τους νέους, οι ΕΚ συμμετέχοντες και για μερικούς συμμετέχοντες από τη Λεμεσό, αυτό είναι ένα «μακρινό» πρόβλημα. Ένας από τους ΕΚ συμμετέχοντες το εξήγησε πως «τις επιπτώσεις της απάθειας των νεότερων γενεών, της διαφθοράς και της οικονομικής κατάστασης κάθε οικογένειας». Για τους νέους συμμετέχοντες με λιγότερους δεσμούς με τη βόρεια περιοχή της Κύπρου, οι προτεραιότητες φαίνεται να είναι κυρίως οικονομικές, ενώ οι «νοσταλγικοί δεσμοί» με τη βόρεια περιοχή της Κύπρου φαίνεται να λείπουν. Για πολλούς, το κυπριακό πρόβλημα θεωρήθηκε «τρόπος ζωής». Συνολικά, υπάρχει ένα κοινό αίσθημα απαισιοδοξίας μεταξύ των ΤΚ και ΕΚ συμμετεχόντων για το μέλλον του Κυπριακού προβλήματος. Αν και οι συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες αισθάνθηκαν ότι η σύγκρουση έβλαψε περισσότερο την άλλη κοινότητα, τα συναισθήματα απελπισίας, απαισιοδοξίας και αβεβαιότητας ήταν κοινά.

Οι συνέπειες του Κυπριακού προβλήματος, όπως τις κατέταξαν οι ΤΚ συμμετέχοντες, είναι οι εξής: Τουρκοποίηση και εξισλαμισμός της ΤΚΚ, πίεση από την Τουρκία, αβεβαιότητα και κατάθλιψη στην κοινωνία, κανένα μέλλον για τους νέους- οικονομικά προβλήματα, εμπάργκο, απομόνωση από τον κόσμο, χαμηλή ποιότητα ζωής, διαφθορά, φόβος εξαφάνισης, πολεμικό τραύμα, το αίσθημα του εγκλωβισμού μεταξύ της Τουρκίας και της ΕΚΚ. Όπως είπε ένας ΤΚ συμμετέχων, «αυτός είναι ο λόγος για ό,τι πάει στραβά στην ΤΚΚ». Κάποιοι ΤΚ οι ΤΚ συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν επίσης ότι λόγω του Κυπριακού προβλήματος, κάθε άλλο πρόβλημα στην ΤΚΚ αντιμετωπίζεται ως δευτερεύον πρόβλημα και αφήνεται να διογκωθεί μέχρι να καταστεί άλυτο.

Πολλοί οι ΤΚ συμμετέχοντες αισθάνονται ότι διακυβεύεται η ίδια τους η ύπαρξη και η ταυτότητα. Ενώ δήλωσαν ότι αισθάνονται πίεση από την Τουρκία, η μεταβαλλόμενη δημογραφική δομή στο βόρειο τμήμα της Κύπρου θεωρήθηκε απειλή για την ύπαρξη των ΤΚ. Το θέμα της παραχώρησης ιθαγένειας σε αυξανόμενο αριθμό ατόμων από την Τουρκία στην βόρεια περιοχή της Κύπρου θεωρήθηκε ως παρέμβαση της Τουρκίας για τον επηρεασμό της πολιτικής της ΤΚΚ. Σε διάφορες ομάδες εστίασης στην ΤΚΚ αναφέρθηκε επανειλημμένα ότι οι εκλογές ήταν μάταιες λόγω του αυξανόμενου αριθμού των «εισαγόμενων πολιτών». Υπήρχαν ισχυρισμοί για σημαντική δημοκρατική οπισθοδρόμηση στην ΤΚΚ, λόγω αυτών των πιέσεων και παρεμβάσεων της Τουρκίας. Οι συζητήσεις υποδηλώνουν ότι το αίσθημα αδυναμίας και κατάθλιψης μεταξύ των ΤΚ εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους στην ΤΚΚ, συμπεριλαμβανομένων των συναισθημάτων κατάθλιψης, της ανομίας, της μεγαλύτερης ιδιότητας των ατόμων και της απώλειας της κοινής τουρκοκυπριακής ταυτότητας.

Η αμφιθυμία που αισθάνεται η ΤΚΚ - η ανάγκη για μια λύση και η αίσθηση ότι αυτή δεν μπορεί ποτέ να επιτευχθεί - φαίνεται να εκδηλώνεται στο αίσθημα ότι βρίσκεται ανάμεσα στην Τουρκία και της ΕΚΚ. Η αίσθηση της επείγουσας ανάγκης της ΤΚΚ στην αναζήτηση λύσης του Κυπριακού προβλήματος ως μέσο διαφυγής από την παγκόσμια απομόνωση, την εξάρτηση από την Τουρκία και την πίεση από αυτήν, καθώς και τα καθημερινά προβλήματα της κοινότητας ήταν εμφανής σε όλες τις ομάδες. Ενώ αυτό ισχύει για τους περισσότερους συμμετέχοντες από την ΤΚΚ, μερικοί ηλικιωμένοι συμμετέχοντες και οι συμμετέχοντες τουρκικής καταγωγής φαίνεται επίσης να είναι πιο διστακτικοί ως προς τη λύση. Αν και η αποτυχία του Σχεδίου Αιηαν και της Διαδικασίας του Crans Montana οδήγησε σε απογοήτευση τους συμμετέχοντες που τάχθηκαν υπέρ της λύσης, επιβεβαίωσε τα αισθήματα εκείνων που ήταν πιο διστακτικοί ως προς τη λύση ότι «η ΕΚΚ δεν θέλει να μοιραστεί τίποτα μαζί μας».

Όχι μόνο στην ΤΚΚ, αλλά και πολλοί ΕΚ συμμετέχοντες υποστηρίζουν ότι η σύγκρουση στην ΕΚΚ έχει μεταφερθεί σε πολλά άλλα προβλήματα και επηρεάζει τη ζωή πολλών ΕΚ.

Οι ΕΚ συμμετέχοντες απαρίθμησαν τις συνέπειες του κυπριακού προβλήματος ως εξής: Ο φόβος του αφανισμού ή της απώλειας της ταυτότητας, πολεμικό τραύμα, η ανάγκη επίδειξης διαβατηρίων όταν λυθεί το Κυπριακό πρόβλημα, η ανάγκη επίδειξης διαβατηρίων όταν ταξιδεύουν στην άλλη πλευρά και ο φόβος μόνιμης διαίρεσης του νησιού.

Πολλοί νεότεροι ΕΚ συμμετέχοντες παραδέχτηκαν ότι έχουν λιγότερους δεσμούς με τη βόρεια περιοχή της Κύπρου από ό,τι οι ηλικιωμένοι ΕΚ συμμετέχοντες, οι οποίοι είχαν βαθύτερους δεσμούς με το βόρειο τμήμα της Κύπρου, και αναγνώρισαν ότι το Κυπριακό πρόβλημα τους επηρεάζει μόνο οικονομικά και επειδή δημιουργεί αβεβαιότητα και ζητήματα ασφάλειας για την ΕΚΚ. Όπως αναφέρεται, ήταν οι νέοι εκ συμμετέχοντες που

πρότειναν ότι η λύση με δύο κρατη θα ήταν η «ευκολότερη» λύση. Αντίθετα, οι νέοι συμμετέχοντες στην ΤΚΚ αισθάνονται περισσότερο επηρεασμένοι από το Κυπριακό πρόβλημα, αναφέροντας τις αρνητικές επιπτώσεις και τις οικονομικές συνέπειες της απομόνωσης της ΤΚΚ. Σε αντίθεση με τους συναδέλφους τους από ΕΚ, οι νεότεροι συμμετέχοντες από τους ΤΚ ανέφεραν περισσότερες επαφές με το ΤΚΚ και ήταν πιο κοντά σε μια ομοσπονδιακή ή ακόμη και μονοκρατορική λύση.

Παρόλο που οι ΤΚ συμμετέχοντες υποστηρίζουν ότι υπάρχει μεγαλύτερη αίσθηση επείγοντος μεταξύ των ΤΚ για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, φαίνεται να υπάρχει διαφορετική αίσθηση επείγοντος μεταξύ των ΤΚ. Πολλοί οι ΕΚ συμμετέχοντες τόνισαν την ανάγκη να αποδοθεί δικαιοσύνη για τον πόνο, την ταλαιπωρία και τις απώλειες των προηγούμενων γενεών. Κάποιοι συμμετέχοντες έχουν επίσης υποστηρίξει ότι είναι επείγουσα ανάγκη να επιλυθεί το ζήτημα προκειμένου να αποφευχθεί η μόνιμη διχοτόμηση του νησιού ή η προσάρτηση της βόρειας περιοχής της Κύπρου (ή ολόκληρου του νησιού) στην Τουρκία. Μερικοί από αυτούς, ειδικά οι νέοι ΕΚ, εξέφρασαν την ανησυχία τους για την κατάπαυση του πυρός στην Κύπρο, θεωρώντας ότι η ΕΚΚ θα μπορούσε μια μέρα να δεχτεί επίθεση (από την Τουρκία), η οποία ενδεχομένως να οδηγήσει στην καταστροφή της.

«Βρισκόμαστε σε κατάσταση κατάπαυσης του πυρός, όλοι θέλουν να ζήσουν τη ζωή τους και είναι ένα θέμα ασφάλειας και για τις δύο πλευρές (...) απλά θέλεις να ζήσεις τη ζωή σου, δεν σκέφτεσαι ότι την επόμενη μέρα μπορεί να σου συμβεί κάτι και να είσαι σε ανασφάλεια, οι Τούρκοι, (...). Σκέφτεστε ότι θα μπειτε στην Κύπρο σε μια φάση πολέμου χωρίς να το καταλάβετε, δημιουργώντας ουσιαστικά δυσπιστία μεταξύ των δύο περιοχών.» (ΕΚ συμμετέχων, FG5)

Η διαφθορά αναφέρθηκε τόσο από τους συμμετέχοντες ΤΚ όσο και από τους συμμετέχοντες ΕΚ ως σημαντική συνέπεια του κυπριακού προβλήματος. Οι ΤΚ συμμετέχοντες δήλωσαν ότι η βασική αιτία της εκτεταμένης διαφθοράς στη ΤΚΚ ήταν η «κουλτούρα των τροπαίων» (μια κουλτούρα που δημιουργήθηκε από τους αιχμαλώτους πολέμου). Παρομοίως, μερικοί ΕΚ συμμετέχοντες ανέφεραν τον διαχωρισμό των ΤΚ από την κυβέρνηση ως σημαντικό λόγο για τον οποίο η κυβερνητική δομή στην ΕΚΚ δεν έχει τους ελέγχους και τις ισορροπίες που είχε αρχικά η Κυπριακή Δημοκρατία (ΚΔ). Επιπλέον, μερικοί ΕΚ συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν ότι οι παροχές που δόθηκαν σε πρόσφυγες και συγγενείς αγνοουμένων δεν απαιτούσαν δίκαιη διαδικασία και ευνοούσαν κάποιους περισσότερο από άλλους. Η διαφθορά φαίνεται να οδηγεί σε δυσaráσκεια με την πολιτική μεταξύ των συμμετεχόντων και από τις δύο κοινότητες, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω απάθεια και απομάκρυνση από την πολιτική ή τις διαδικασίες διαπραγμάτευσης.

Τόσο οι ΤΚ συμμετέχοντες όσο και συμμετέχοντες ΕΚ παραπονέθηκαν ότι μία από τις συνέπειες του Κυπριακού προβλήματος είναι το αίσθημα μίσους, είτε λόγω παραποίησης της ιστορίας είτε λόγω των εκπαιδευτικών συστημάτων και στις δύο πλευρές.

«Το βλέπω ως πρόβλημα γιατί είναι κάτι που δεν έχει λυθεί ακόμη και προκαλεί ακούσια μίσος.» (ΕΚ συμμετέχων, FG5)

«Η εχθρότητα μου επιβλήθηκε όταν γεννήθηκα. Αυτό ξεκίνησε όταν διδάχθηκα ιστορία ΤΚ στο σχολείο. Διδάχθηκα ότι οι ΕΚ είναι οι εχθροί μου. Έτσι, το μεγαλύτερο όνειρό μου ως παιδί ήταν να γίνω στρατιώτης και να γίνω μαθητής της μεγάλης τάξης και να ρίξω όλους τους ΕΚ στη θάλασσα.» (ΤΚ συμμετέχων, FG7)

Οι συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες εξέφρασαν φόβους ότι η απουσία λύσης του κυπριακού προβλήματος θα οδηγήσει σε μόνιμο διαχωρισμό των δύο κοινοτήτων ή στη διαίρεση του νησιού.

Για πολλούς συμμετέχοντες σε ΕΚ, η απώλεια περιουσίας αποτελεί σημαντική συνέπεια του κυπριακού προβλήματος. Για εκείνους που χάνουν την περιουσία τους, θεωρείται ότι αυτό προκαλεί πολλά οικονομικά προβλήματα που επηρεάζουν ακόμη και τις επόμενες γενιές. Ομοίως, οι ΤΚ συμμετέχοντες που ζουν σε παραμεθόρια χωριά εξέφρασαν μια αίσθηση αβεβαιότητας σχετικά με το ζήτημα της περιουσίας που θα μπορούσε να επιστραφεί στους ιδιοκτήτες των ΕΚ μετά από μια πιθανή διευθέτηση. Οι ΤΚ που ζουν σε αυτά τα χωριά απέφυγαν να επενδύσουν στα χωριά αυτά ή ακόμη και να θάψουν τους νεκρούς τους σε πόλεις όπως η Λευκωσία ή η Αμμόχωστος για να μην αφήσουν πίσω τους νεκρούς. Πολλοί άνθρωποι από τη Μόρφου θάφτηκαν στη Λευκωσία αντί για τη Μόρφου. Ομοίως, οι κάτοικοι της Κοντέας/Türkmenköy ή άλλων γειτονικών χωριών κάνουν το ίδιο, θάβοντας τους νεκρούς τους στην Αμμόχωστο. Οι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης Πέργαμου/Beyarmudu υποστήριξαν ότι οι κάτοικοι των γειτονικών χωριών άρχισαν να χτίζουν σε αυτά τα χωριά, γεγονός που αντικατοπτρίζει την απώλεια ελπίδας ή/και πίστης ότι αυτό θα αποτελέσει λύση.

Παρόμοια αίσθηση αβεβαιότητας διαπιστώθηκε και μεταξύ των ατόμων τουρκικής καταγωγής, αν και αυτή αφορούσε την ιθαγένεια και όχι την ιδιοκτησία. Ο φόβος που εξέφρασαν οι κάποιοι συμμετέχοντες τουρκικής καταγωγής ήταν ότι, μετά από μια διευθέτηση, θα απελαύνονταν πίσω στην Τουρκία ή, στην καλύτερη περίπτωση, θα γίνονταν πολίτες δεύτερης κατηγορίας σε μια ενωμένη Κύπρο. Μεταξύ αυτών των συμμετεχόντων υπήρχε δυσaráσκεια προς τους ΤΚ ή τα ΤΚ κόμματα για το γεγονός ότι οι ανάγκες των ατόμων τουρκικής καταγωγής στις ΤΚ δεν τέθηκαν στις διαπραγματεύσεις ή στους συνομιλητές τους.

«Κανένας πολιτικός (ΤΚ) δεν το έχει καταστήσει αυτό πρόβλημα (οι άνθρωποι τουρκικής καταγωγής δεν μπορούν να μεταφερθούν στην ΚΔ)» (Συμμετέχων Τουρκικής καταγωγής, FG8).

Μια άλλη σημαντική συνέπεια της κυπριακής σύγκρουσης που αναφέρθηκε από τους συμμετέχοντες είναι, φυσικά, το τραύμα που συνδέεται με τον πόλεμο και το τραύμα των ανθρώπων που σκοτώθηκαν ή εξαφανίστηκαν. Είναι σαφές από τις αντιδράσεις ότι δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική ειρήνη στο νησί αν δεν συζητηθούν και δεν αντιμετωπιστούν τα τραύματα του παρελθόντος.

Πολλοί συμμετέχοντες μίλησαν επίσης για τις οικονομικές συνέπειες του κυπριακού προβλήματος. Οι ΕΚ συμμετέχοντες που είναι πρόσφυγες μίλησαν για την απώλεια της περιουσίας τους και τον μακρύ αγώνα για να βρουν τρόπους να ξαναβρούν μια λύση. Ομοίως, οι νέοι ΕΚ μίλησαν για τη σύγκρουση που επηρεάζει οικονομικά την ΕΚΚ και τη νεολαία. Ενώ οι ΕΚ συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν ότι οι οικονομικές συνέπειες της σύγκρουσης ήταν οικονομικά καταστροφικές για κάποιους ΕΚ, θεωρήθηκε ότι άλλοι θα μπορούσαν να επωφεληθούν καθώς η αξία της περιουσίας τους αυξήθηκε μετά τη σύγκρουση. Παρομοίως, οι συμμετέχοντες ΤΚ υποστήριξαν ότι υποφέρουν κυρίως οικονομικά από το Κυπριακό πρόβλημα λόγω του οικονομικού εμπάργκο. Υποστήριξαν ότι αυτό καθιστούσε το ΤΚΚ εξαρτημένο από την τουρκική οικονομία.

Ενώ πολλοί ΕΚ συμμετέχοντες παραπονέθηκαν για την οικονομική αλληλεπίδραση άλλων ΕΚ με τους ΤΚ, πολλοί ΤΚ συμμετέχοντες δήλωσαν ότι οι ΕΚ παρέχουν ένα τεράστιο εισόδημα στην οικονομία των ΤΚ και υποστήριξαν ότι η ομαλή οικονομική αλληλεπίδραση των δύο κοινοτήτων δείχνει ότι οι δύο κοινότητες μπορούν να συμβιώνουν ειρηνικά.

Γενικά, και στις δύο κοινότητες, το κυπριακό πρόβλημα έχει πολλές συνέπειες. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν προσωπικά, οικονομικά, κοινωνικά ή πολιτικά. Οι συζητήσεις των ομάδων εστίασης υποδηλώνουν ότι μπορεί να υπάρχουν επαρκείς λόγοι και κίνητρα και στις δύο κοινότητες για να θέλουν να απαλλαγούν από το κυπριακό πρόβλημα. Και ενώ κάθε κοινότητα αισθάνεται ότι υποφέρει περισσότερο από το πρόβλημα από την άλλη, η μελέτη αυτή δείχνει παρόμοια προβλήματα και απογοητεύσεις μεταξύ

των συμμετεχόντων και από τις δύο ομάδες και υπογραμμίζει τη σημασία της ανταλλαγής ιστοριών σχετικά με το πώς ο «άλλος» επηρεάζεται επίσης από το πρόβλημα.

ΙΣΧΥΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

«Δεν υπάρχει ενιαία ισχύουσα κατάσταση. Υπάρχουν διαφορετικές ισχύουσες καταστάσεις που τροφοδοτούν και επιταχύνουν το ένα το άλλο. Υπάρχει η Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία ενεργεί βάσει του δόγματος της αναγκαιότητας κατά παράβαση του Συντάγματός της. Υπάρχει επίσης μια εθνοκαθαρισμένη περιοχή που αυτοαποκαλείται κράτος αλλά δεν είναι κράτος. Υπάρχουν διαφορετικοί αγώνες και ανησυχίες στο πλαίσιο αυτών. Η αλλαγή των καιρών, τα δημογραφικά δεδομένα και οι ανησυχίες για την ταυτότητα, οι οποίες είναι πλέον πιο σημαντικές από το Κυπριακό πρόβλημα. Η ανησυχία για την «απώλεια της ταυτότητάς μου» μπορεί να αποτελέσει πρωταρχική ανησυχία για κάποιους ανθρώπους, αλλά όχι για άλλους. Το κυπριακό πρόβλημα είναι ο τομέας όπου αυτές οι ισχύουσες καταστάσεις τροφοδοτούν ή αμφισβητούν το ένα το άλλο. Υπάρχουν επίσης ισχύουσες καταστάσεις εντός και εκτός του νησιού. Καθώς η ισχύουσα κατάσταση στην περιοχή αλλάζει, επηρεάζει και την ισχύουσα κατάσταση στο νησί. Για παράδειγμα, υπάρχει κάτι νέο εδώ που επηρεάζει τα πάντα, οι υδρογονάνθρακες. Αυτό προσθέτει επίσης στο αρχικό πρόβλημα και στην τρέχουσα κατάσταση της θάλασσας. Σαν να έχουμε λύσει το πρόβλημα της γης!» (ΤΚ συμμετέχων, FG1)

Οι συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες διαμαρτυρήθηκαν για την ισχύουσα κατάσταση και το βλέπουν ως κάτι που δεν μπορεί να διατηρηθεί επ' αόριστον. Κάποιοι το έχουν περιγράψει ως κάτι κολλημένο και αμετάβλητο. Για άλλους, η ισχύουσα κατάσταση σήμαινε αστάθεια και κάτι που επιδεινωνόταν με την πάροδο του χρόνου. Αυτοί ήταν οι οι ΤΚ συμμετέχοντες και ΕΚ, οι οποίοι πίστευαν ότι η υφιστάμενη κατάσταση θα επιδεινωθεί με την πάροδο του χρόνου για διαφορετικούς λόγους: Οι ΤΚ φοβόντουσαν περισσότερο για την ασφάλειά τους και την ενδεχόμενη διχοτόμηση του νησιού, ενώ οι ΤΚ φοβόντουσαν περισσότερο μήπως χάσουν την ταυτότητά τους ή γίνουν μέρος της Τουρκίας.

«Η υπάρχουσα κατάσταση είναι αποσταθεροποιητικό για την οικονομική κρίση με 40000 στρατιώτες στην άλλη πλευρά, οπότε η υπάρχουσα κατάσταση δεν θεωρείται λύση. Πιστεύω ότι πρόκειται για μια ασταθή κατάσταση, αν και για μερικούς αναγνωρίζεται ως τέτοια. Επομένως, η κατάσταση δεν είναι παρά μια διαρκώς επιδεινούμενη κατάσταση» (ΕΚ συμμετέχων, FG1)

«Νομίζω ότι εξαφανιζόμαστε. Βλέπω ότι πιθανότατα δεν θα υπάρχει ΤΚ κοινότητα όταν μεγαλώσω.» (ΤΚ συμμετέχων, FG4)

Οι νέοι ΤΚ παραπονέθηκαν ότι δεν υπήρχε μέλλον γι' αυτούς στο νησί, ενώ παρόμοια παράπονα διατυπώθηκαν και από τους νέους του ΕΚ.

Έτσι, ενώ η υφιστάμενη κατάσταση δεν είναι επιθυμητή και μάλιστα οι συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες φοβούνται ότι χειροτερεύει, η εναλλακτική λύση στην υφιστάμενη κατάσταση είναι για πολλούς άγνωστη. Υπάρχει έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τις εναλλακτικές λύσεις που διαπραγματεύονται οι ηγέτες και υπάρχει ένας γενικός φόβος, ιδίως μεταξύ των ΕΚ, για εναλλακτικές λύσεις που είναι ξένες προς τη ισχύουσα κατάσταση. Οι διαπραγματεύσεις για την αλλαγή της ισχύουσας κατάστασης δεν περιλαμβάνουν τις απόψεις του λαού και οι δύο κοινότητες μένουν εκτός της διαδικασίας. Επομένως, ο διάβολος που γνωρίζεις είναι καλύτερος από τον διάβολο που δεν γνωρίζεις.

ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Τόσο οι ΤΚ όσο και οι ΕΚ παραπονέθηκαν ότι η διαφθορά είναι καθημερινό φαινόμενο στις κοινότητές τους. Η γενική αντίληψη είναι ότι οι πολιτικοί και όσοι βρίσκονται στην εξουσία είναι διεφθαρμένοι και εξυπηρετούν τα προσωπικά τους συμφέροντα. Μερικοί συμμετέχοντες και στις δύο κοινότητες υποστήριξαν ότι

αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι πολιτικοί και στις δύο πλευρές δεν θέλουν να λύσουν το Κυπριακό πρόβλημα, επειδή η ισχύουσα κατάσταση εξυπηρετεί τα συμφέροντά τους.

Επιπλέον, η διαφθορά θεωρείται κάτι που διαπερνά ολόκληρη την κοινωνία. Οι συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες αναγνώρισαν ότι οι άνθρωποι που δεν συμμετέχουν στη διαφθορά θεωρούνται από τους άλλους «ηλίθιοι». Αυτό αναφέρθηκε ως κάτι φυσιολογικό και από τις δύο κοινότητες.

«Κατά τη γνώμη μου, η διαφθορά είναι ένα από τα πράγματα που συνέβησαν, εννοώ, δεν είναι τα διαβατήρια ή κάτι τέτοιο, αυτό που είναι χειρότερο είναι ότι διαπερνά την αίσθηση της αδυναμίας και οι συνέπειες της διαφθοράς είναι σχεδόν ριζωμένες στον απλό πολίτη και φαίνεται φυσιολογικό.» (ΕΚ συμμετέχων, FG1)

«Όταν το σύστημα είναι ένα σύστημα διαφθοράς που κάνει τους ισχυρούς ισχυρότερους, πώς μπορείς να μείνεις μακριά από τη διαφθορά;» (ΤΚ συμμετέχων, FG3)

Επιπλέον, υπήρχαν συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες που κατηγόρησαν το κυπριακό πρόβλημα για τη διαφθορά που υπάρχει στις κοινότητές τους.

«Υπάρχει διαφθορά επειδή το Σύνταγμα δεν λειτουργεί. Και αυτό επέτρεψε στην Ελληνοκυπριακή Κυβέρνηση να σπαταλήσει και να εκμεταλλευτεί τον πλούτο του κράτους της. Αν δεν υπάρχει έλεγχος και το σύνταγμα δεν λειτουργεί όπως πρέπει, αν το σύνταγμα λειτουργεί σε μια κατάσταση όπου ο Αρχιεπίσκοπος έχει προνόμια ως πρωθυπουργός και πρόεδρος που ούτε ο Erdoğan δεν έχει, του δίνει βεβαίως τη δυνατότητα και αποφασίζει να μην ανοίξει άλλη συζήτηση, αν επιτρέπει σε όλα τα άτομα που έχουν έφεση ή σκοπεύουν να λειτουργήσουν πολιτικά ή πολιτικά να εκμεταλλευτούν τον πλούτο του κράτους, δεν υπάρχει έλεγχος, οπότε τους παρέχεται η δυνατότητα.» (ΕΚ συμμετέχων, FG2)

«Η διαφθορά εδώ συνδέεται με το κυπριακό πρόβλημα. Η διαδικασία σχετικά με τις αξονικές τομογραφίες έμεινε στον αέρα μετά το 1974. Η πολιτική εδώ έγινε «η διανομή των χρημάτων από την Τουρκία» και ήξερες σε ποιον έπρεπε να απευθυνθείς για να πάρεις αυτά τα χρήματα... από εδώ ξεκίνησε η διαφθορά. Αργότερα, οι νέοι εκείνης της εποχής μπήκαν στο στρατό και έπρεπε να χάσουν την εκπαίδευσή τους. Αυτό που έμαθαν στο στρατό ήταν ο τζόγος και το κάπνισμα ή άλλες κακές συνήθειες που αναπτύχθηκαν σε αυτό το ανδρικό περιβάλλον. Αυτές ήταν και οι συνέπειες της σύγκρουσης. Μετά από αυτό έγινε η διανομή των θησαυρών του πολέμου (λάφυρα) και όλοι ξέρουμε τι βίαιη διαδικασία ήταν αυτή.» (ΤΚ συμμετέχων, FG1)

Οι συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες πίστευαν ότι η διαφθορά ήταν ευρέως διαδεδομένη και στις δύο πλευρές και ότι διεφθαρμένοι άνθρωποι και από τις δύο κοινότητες συνεργάζονταν μεταξύ τους.

«Νομίζω ότι, αν μιλάμε για τη μαφία, τις δολοφονίες, τα ναρκωτικά, ακόμη και για τη διακίνηση ανθρώπων, είτε πρόκειται για πρόσφυγες, είτε για μετανάστες, είτε για εργάτες, είναι βέβαιο ότι αυτό δεν είναι δυνατόν. Δεν νομίζω ότι χρειάζονται αποδείξεις για να πεις ότι υπάρχει, νομίζω ότι είναι σίγουρο.» (ΕΚ συμμετέχων, FG5)

«Σαφώς! Εάν ο Ακιντσι χάσει τις εκλογές και κερδίσει ο Tatar, ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης για αυτό το αποτέλεσμα ανήκει σε εμάς, εμείς το κάναμε έτσι και βοηθήσαμε τον Ακιντσι να φύγει από το δρόμο του κράτους μας.»

και ο Tatar έρχεται και όλοι ξέρουμε ότι είναι διεμφυλικός, το ΕΛΑΜ το υποστηρίζει αυτό και σίγουρα βοήθησε.» (ΕΚ συμμετέχων, FG4)

«Υπάρχει μεγάλη λαθρεμπόριο ανθρώπων στην Πράσινη Γραμμή. Οι μαφίες συνεργάζονται. Πώληση ακινήτων ΤΚ στο Νότο. Το ίδιο ισχύει και για τα ακίνητα των ΕΚ εδώ.» (ΤΚ συμμετέχων, FG1)

«Απόκτηση ιθαγένειας για τα παιδιά που γεννιούνται από ΤΚ και Τούρκους γονείς: συνήθως αυτά τα παιδιά δεν παίρνουν την ιθαγένεια της ΚΔ, αλλά με χρήματα (δωροδοκίες) η ιθαγένεια αυτή γίνεται ξαφνικά δυνατή.» (ΤΚ συμμετέχων, FG1)

Ενώ υπήρχε η αντίληψη πολλών συμμετεχόντων ότι τα διεφθαρμένα κόμματα και στις δύο κοινότητες συνεργάζονται μεταξύ τους, κάποιοι συμμετέχοντες από ΕΚ και την τουρκική καταγωγή ισχυρίστηκαν ότι δεν γνώριζαν πολλά για την «άλλη» κοινότητα και δεν πέρασαν απέναντι για να μάθουν για τη διαφθορά εκεί.

Η διαφθορά φαίνεται να είναι ευρέως διαδεδομένη και στις δύο κοινότητες και θεωρείται από μερικούς συμμετέχοντες ως μία από τις συνέπειες του κυπριακού προβλήματος. Ενώ τα διεφθαρμένα κόμματα και στις δύο κοινότητες θεωρείται ότι συνεργάζονται εύκολα μεταξύ τους πέρα από την Πράσινη Γραμμή, φαίνεται ότι είναι πιο δύσκολο για τους ηγέτες να κάνουν το ίδιο.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μερικοί συμμετέχοντες όρισαν τη δημοκρατία ως ένα μέρος όπου προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ελευθερίες, άλλοι ως ένα μέρος ισότητας, άλλοι ως ένα μέρος μη διάκρισης. Άλλοι μίλησαν για τη σημασία της γνώσης στην αναζήτηση της δημοκρατίας.

Υπήρξε σοβαρή ανησυχία μεταξύ των ΤΚ συμμετεχόντων σχετικά με την κατάσταση της δημοκρατίας στην ΤΚΚ. Υποστήριξαν ότι υπήρχε δημοκρατική οπισθοδρόμηση στην ΤΚΚ, με όλο και περισσότερες πιέσεις από την Τουρκία. Η ανάγκη για μια πιο δημοκρατική κοινωνία αντανακλάται στη γενική επιθυμία των συμμετεχόντων στην ΤΚΚ για λύση του Κυπριακού προβλήματος. Η πεποίθηση πολλών ΤΚσυμμετεχόντων ήταν ότι η δημοκρατία στη ΕΚΚ θα μπορούσε να είναι καλύτερη από ό,τι στην ΤΚΚ.

«Είμαστε δημοκρατικοί, αρκεί να μην επηρεάζεται το υφιστάμενο σύστημα. Οι άνθρωποι μπορούν να λένε ό,τι θέλουν, μέχρι να θεωρηθούν απειλή για τη ισχύουσα κατάσταση» (ΤΚ συμμετέχων, FG1).

Παρομοίως, οι ΕΚ συμμετέχοντες αμφισβήτησαν την κατάσταση της δημοκρατίας σε ΕΚΚ και ΤΚΚ, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι θα μπορούσαν να είναι σε καλύτερη κατάσταση από ΤΚ. Μερικοί ΕΚΚ υποστήριξαν ότι η κατάσταση της δημοκρατίας στην ΕΚΚ βελτιώθηκε μετά την ένταξή της στην ΕΕ.

«Ως ενήλικας, αισθάνομαι πόσο πολύ άλλαξε η εμπιστοσύνη μου στη ζήτηση όταν ενταχθήκαμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση.» (ΕΚ συμμετέχων, FG1)

«Υποστήριξα ότι ήθελα μια λύση και ότι ήθελα να επιστρέψω στον τόπο μου, ότι θεωρούμασταν «φίλοι των Τούρκων» και ότι επρόκειτο για στέρηση της ελευθερίας μου. Η Εκκλησία είναι επίσης μια υπεύθυνη, θρησκευτική δημοκρατία.» (ΕΚ συμμετέχων, FG2)

Κάποιοι ΕΚ, αν και λίγοι, είχαν πιο ριζοσπαστικές ιδέες για τη δημοκρατία στην ΤΚ, δηλαδή ότι η Τουρκία ήταν μεσάζων και επομένως οι διαπραγματεύσεις θα έπρεπε να γίνονται μεταξύ ΕΚ και Τουρκίας και όχι μεταξύ της ΤΚ.

Οι συζητήσεις σχετικά με τη δημοκρατία έδειξαν ότι και οι δύο κοινότητες επιθυμούν μια ισχυρότερη δημοκρατία στις δικές τους κοινωνίες, καθώς και μια έλλειψη επίγνωσης της κατάστασης της δημοκρατίας και της ζωής στην «άλλη» κοινωνία γενικότερα. Φαίνεται ότι υπάρχει ένα γενικό χάσμα στο μυαλό των ανθρώπων της άλλης κοινότητας σχετικά με τη ζωή, ιδίως την πολιτική ζωή, το οποίο είναι πιο έντονο μεταξύ εκείνων που δεν έχουν δεσμούς ή επαφή με την άλλη κοινότητα.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Η ερώτηση αυτή σχεδιάστηκε για να γίνει κατανοητό πώς κάθε κοινότητα ορίζει τη δικαιοσύνη σε σχέση με το κυπριακό πρόβλημα. Για πολλούς ΕΚ, μια δίκαιη λύση σημαίνει την επιστροφή των περιουσιών στους ΕΚ ιδιοκτήτες και στα τουρκικά στρατεύματα που εγκατέλειψαν το νησί. Κάποιοι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι πρέπει να επιστραφούν μόνο τα κενά ακίνητα, ενώ πολλοί θα ήθελαν να επιστραφούν όλα τα ακίνητα. Παρομοίως, κάποιοι ΕΚ θεωρούσαν την κατανομή της εξουσίας ως μια πιθανότητα, ενώ άλλοι υποστήριξαν ότι για λόγους δικαιοσύνης, ο πρόεδρος θα πρέπει πάντα να είναι ΕΚ. Όσοι σκέφτονταν να παραιτηθούν από κάποιες αξιώσεις ιδιοκτησίας ή εξουσίας δήλωσαν ότι θα το έκαναν για χάρη ενός σταθερού μέλλοντος.

Για πολλούς ΤΚ συμμετέχοντες, η δικαιοσύνη στο Κυπριακό πρόβλημα θα απαιτήσει την απαλλαγή από την απομόνωση και τα εμπόδια κατά των ΤΚΚ και την πολιτική ισότητα. Υποστήριξαν ότι ήταν εξαιρετικά σημαντικό για τις ΤΚΚ να μην γίνουν μειονότητα σε μια ενωμένη Κύπρο. Αντίθετα, οι ΤΚΚ έτειναν να συμφωνούν ότι κάποια περιουσία θα μπορούσε να επιστραφεί στους ιδιοκτήτες της με αντάλλαγμα πολιτικά δικαιώματα.

«Αλλά πριν φτάσουμε σε αυτό το στάδιο, πρέπει να ενστερνιστούμε. Πρέπει να καθαρίσουμε τον ψυχισμό των ανθρώπων. Να αφήσουμε την εχθρότητα και να αγκαλιάσουμε τον πόνο του άλλου. Πρέπει να ξεκινήσουμε από εδώ. Χωρίς αυτό δεν θα έχουμε τη σωστή ισορροπία και αυτό θα οδηγήσει σε νέα λάθη.» (ΤΚ συμμετέχων, FG7)

‘Είπα στην αρχή ότι υπάρχουν δύο τύποι παρασιτώσεων εδώ. Ωστόσο, όσο περνάει ο καιρός, γίνεται όλο και πιο δύσκολο να βρεθεί ή να αποδοθεί δικαιοσύνη. Οι ιδιοκτήτες περιουσιών είχαν δικαιώματα, αλλά με το πέρασμα του χρόνου οι κάτοικοι των ακινήτων αυτών απέκτησαν επίσης δικαιώματα. Η λύση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα δικαιώματα και τις ελευθερίες και των δύο πλευρών. Όσον αφορά το κράτος, είναι απαραίτητο να υπάρχουν μηχανισμοί στο κράτος που να περιλαμβάνουν και να σέβονται όλα τα μέρη. Δεν μπορεί να υπάρχει κανόνας της πλειοψηφίας.» (ΤΚ συμμετέχων, FG 1)

Κάποιοι συμμετέχοντες - κάποιοι είναι από την ΤΚΚ και περισσότεροι από την ΕΚΚ - φοβήθηκαν ότι δεν θα εφαρμοστεί μια δίκαιη λύση. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται μερικοί από τους μεγαλύτερους σε ηλικία ΤΚ συμμετέχοντες, ιδίως από τη Μόρφου, και συμμετέχοντες τουρκικής καταγωγής στην ΤΚΚ, καθώς και νέοι και γυναίκες ΕΚ, καθώς και κάποιοι συμμετέχοντες από τη Λεμεσό. Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι νέοι και οι γυναίκες στις ΤΚ ομάδες συζήτησης φάνηκαν πιο πρόθυμοι να υποστηρίξουν μια λύση, ενώ οι νέοι και οι γυναίκες στις ΕΚ ομάδες συζήτησης ήταν πιο διστακτικοί. Ομοίως, οι ΕΚ συμμετέχοντες από τη Λεμεσό φάνηκαν πιο διστακτικοί ως προς τη λύση.

Μερικοί από εκείνους που πίστευαν ότι μπορεί να υπάρξουν προβλήματα στην εφαρμογή μιας λύσης που θεωρούσαν δίκαιη, υποστήριξαν ότι χρειάζονται περισσότερα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Ομοίως, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι πολλοί άνθρωποι σε κάθε κοινότητα αναλώνονταν από τα δεινά της δικής τους κοινότητας και ανησυχούσαν περισσότερο για την εξεύρεση

δικαιοσύνης για τους ίδιους. Επομένως, είναι σημαντικό να μοιραστούμε τις ιστορίες των «άλλων» και στις δύο κοινότητες για να δείξουμε ότι η «δικαιοσύνη» δεν μπορεί να επιτευχθεί στο νησί αν και οι δύο κοινότητες δεν αισθανθούν επιτέλους κάποια αίσθηση δικαιοσύνης.

ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΕΣ

Πολλοί συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες θεωρούν τους απλούς ανθρώπους (ΤΚ και ΕΚ) θύματα της σύγκρουσης και τους «ξένους» ή τους εθνικιστές και από τις δύο πλευρές ως θύτες.

Στην κοινότητα των ΕΚ, ενώ υπήρχαν συμμετέχοντες που αναγνώριζαν το ρόλο της ηγεσίας των ΕΚ ή της ΕΟΚΑ στη σύγκρουση της δεκαετίας του 1960, κατηγορούσαν την Τουρκία για το 1974. Μερικοί συμμετέχοντες ΕΚ αναγνώρισαν επίσης ως δράστες διεθνείς παράγοντες όπως οι ΗΠΑ, το ΝΑΤΟ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η CIA και «όσοι δεν βοήθησαν κατά τη διάρκεια της κατοχής».

«Εξαρτάται από το πότε πιστεύουμε ότι αρχίζουν τα πράγματα. Επειδή στο σχολείο διδασκόμασταν ότι τα γεγονότα ξεκινούσαν από την Τουρκία, η οποία ήταν ο θύτης το '74, και από εμάς, τα θύματα, έτσι είδα ότι η γραμμή των θυμάτων δεν ήταν ξεκάθαρη, τι συνέβη μεταξύ των δύο φάσεων της κατοχής, των σφαγών που δεν έμαθα στο σχολείο, έμαθα αργότερα. Δεν έχουμε ξεκάθαρη γραμμή θύτη/θύματος, άρα η γραμμή θύτη/θύματος δεν είναι ξεκάθαρη, ακόμα και αν εισβάλει μια τεράστια δύναμη όπως η Τουρκία, πάλι οι ΤΚΚ είναι τα θύματα. Δεν μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα, γιατί κάτι συνέβη πριν από την κατοχή και προκάλεσε την κατοχή και μετά έγιναν μαζικές σφαγές. Δεν λέω ότι υπάρχουν ίσοι θάνατοι»(ΕΚ συμμετέχων, FG1).

«Όσον αφορά τα θύματα, συμφωνώ για όλους τους κατοίκους της Κύπρου. Η Αμερική, το ΝΑΤΟ και η CIA άνοιξαν την πόρτα στην ΕΟΚΑ Β και σε εκείνους που συνεχίζουν να διατηρούν την ισχύουσα κατάσταση, ανεξάρτητα από το αν το θέλουν ή όχι» (ΕΚ συμμετέχων, FG1).

Ενώ πολλοί ΤΚ κατηγορήσαν τους ξένους, την εκκλησία ή τους εθνικιστές στην ΕΚΚ, αναγνώρισαν επίσης το ρόλο του ΤΚΚ στη σύγκρουση και υποστήριξαν ότι και οι δύο πλευρές θα πρέπει να ζητήσουν συγγνώμη η μία από την άλλη σε περίπτωση διευθέτησης.

«Τα κύρια θύματα είναι οι ΤΚ. Ωστόσο, δεν θα ήταν σωστό να πούμε ότι οι ΕΚ δεν επηρεάζονται. Έχουν επίσης χάσει πολλά πράγματα. Αφησαν την περιουσία τους εδώ. Θα ήταν πολύ εγωιστικό να πούμε ότι δεν υποφέρουν.» (ΤΚ συμμετέχων, FG2)

«Υπέφεραν επίσης πολύ.» (ΤΚ συμμετέχων, FG2)

«Αν υπάρχει ανάγκη να απολογηθούν, θα πρέπει να απολογηθούν και οι δύο πλευρές»(ΤΚ συμμετέχων, FG2).

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι και στις δύο κοινότητες αναγνωρίζονται τα λάθη του παρελθόντος καθώς και η ζημία που προκλήθηκε από παραπλανητικές ερμηνείες του παρελθόντος. Ο ρόλος ενός εκπαιδευτικού συστήματος που καλλιεργεί την εχθρότητα προς την άλλη κοινότητα αναγνωρίστηκε τόσο από τους ΤΚ όσο και από τους ΕΚ. Καθώς η παραποίηση της ιστορίας είναι εμφανής και στις δύο πλευρές και υπάρχει ανάγκη να αντιμετωπιστούν τα τραύματα του παρελθόντος προκειμένου να προχωρήσουμε μπροστά, οι κοινές ερμηνείες της ιστορίας καθώς και τα έργα κοινωνικής ενσυναίσθησης μπορούν να είναι χρήσιμα για να βοηθήσουν τις δύο κοινότητες να κατανοήσουν η μία την άλλη.

ΠΩΣ ΒΛΕΠΕΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ Η ΑΛΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Υπήρχαν ΤΚ συμμετέχοντες που πίστευαν ότι οι ΤΚ δεν μπορούσαν να ανεξάρτητα από την Τουρκία, καθώς και ΤΚ που πίστευαν ότι οι ΕΚ ήθελαν την ένωση και δεν ήταν πρόθυμοι να μοιραστούν την εξουσία με τους ΤΚ.

«Θέλουν να διαχειριστούν ολόκληρο το νησί.» (ΤΚ ΤΚ συμμετέχων, FG4)

Αν και πολλοί ΕΚ πίστευαν ότι η πλειοψηφία των ΤΚ επιθυμούσε λύση, οι ΤΚ υποστήριζαν ότι οι ΕΚ δεν επιθυμούσαν λύση.

«Αν μιλάμε για τους ΤΚ (...) νομίζω ότι είναι πολύ πιο έτοιμοι να το δεχτούν από ό,τι εμείς» (ΕΚ ΕΚ συμμετέχων, FG1).

«Πηγαίνουν στην εκκλησία κάθε Κυριακή. Οι νεότερες γενιές μεγαλώνουν με τα λόγια της εκκλησίας ότι η Κύπρος είναι ελληνικό νησί και ότι η Κύπρος τους ανήκει. Με αυτό τρέφονται κάθε Κυριακή. Αυτό πρέπει να τελειώσει. Η εκκλησία έχει μεγάλη επιρροή στους ανθρώπους» (ΤΚ συμμετέχων, FG6).

Μερικοί ΤΚ παραπονέθηκαν επίσης για την έλλειψη ενδιαφέροντος των ΕΚ για το Κυπριακό πρόβλημα ή τους ΤΚ.

«Δουλεύω στο νότο. Δεν έχουν οικονομικά προβλήματα. Κάποιος στο γραφείο μου αμείβεται με 1800 ευρώ το μήνα, πηγαίνει στην Ιταλία για διακοπές, έχει ένα ωραίο αυτοκίνητο και μόλις αγόρασε ένα καινούργιο διαμέρισμα. Δεν έχουν οικονομικά προβλήματα. Δεν είναι θύματα. Υπάρχει ένας βοηθός στο γραφείο μου που λέει ότι δεν θα περάσει ποτέ στη βόρεια Κύπρο. Μου είπε τι του είπε ο παππούς του για εμάς. Όλοι έχουν προκαταλήψεις εναντίον μας και έχουν υποστεί πλύση εγκεφάλου. Γνώρισα έναν 23χρονο και μου είπε ότι ήμουν ο πρώτος ΤΚ που είχε γνωρίσει ποτέ. Μπορείτε να φανταστείτε ότι δεν έχετε συναντήσει έναν ΕΚ μέχρι να γίνετε 23 ετών; Αυτή είναι η νοοτροπία τους.» (ΤΚ συμμετέχων, FG1)

«Οι φίλοι που βλέπω θέλουν μια λύση όπως εγώ. Αλλά αυτό δεν είναι μέτρο. Η πλειοψηφία βλέπει την Κύπρο ως ΕΚΚ, μας βλέπουν ως αιχμαλώτους της Τουρκίας, ανίκανους να δράσουν μόνοι τους. Βλέπουν την Κύπρο ως δική τους. Μας βλέπουν εμάς ως φτωχούς και τους εαυτούς τους ως πλούσιους» (ΤΚ συμμετέχων, FG1).

Οι ΤΚ που εργάζονται στην Κυπριακή Δημοκρατία ισχυρίστηκαν ότι υπήρχαν διακρίσεις εις βάρος των ΤΚ που εργάζονταν εκεί. Ο ισχυρισμός ήταν ότι ένας ΚΤ πληρωνόταν λιγότερο από έναν ΕΚ για την ίδια εργασία. Τα γεγονότα αυτά φαίνεται να υπονομεύουν την εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

«Ως ΤΚΚ στο νοτιό περιοχή, μπαίνετε σε διαφορετικές συζητήσεις και όταν έρχεστε στη βόρεια περιοχή μπαίνετε σε άλλη συζήτηση. Υπάρχει μια διαφορά 300/400 ευρώ μεταξύ αυτού που κάνω εγώ και του μισθού ενός ΕΚ που κάνει την ίδια δουλειά. Όταν πηγαίνεις σε συνδικάτα όπως η ΠΕΟ, που εργάζονται για μια λύση και διαμαρτύρονται για αυτή την ανισότητα, σου λένε ότι ζεις στην βόρεια περιοχή και μπορείς να το αντιμετωπίσεις. Μπορείτε να φανταστείτε ότι η ΠΕΟ θέλει μια λύση σε αυτή τη χώρα και αυτό είναι που λένε. Δεν ξέρω αν πρόκειται για υπηκοότητα δεύτερης κατηγορίας ή όχι, αλλά αυτό είναι που αντιμετωπίζουμε» (ΤΚ συμμετέχων, FG5).

Είναι ενδιαφέρον ότι μερικές γυναίκες συμμετέχουσες ΕΚ υποστήριξαν ότι η ΤΚΚ επιθυμούσε μια ενιαία λύση, αλλά φοβόταν ότι οι έποικοι θα εξέφραζαν αυτή την επιθυμία.

Είναι σημαντικό να υπάρξει περισσότερος διάλογος και βαθύτερη κατανόηση μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Αν και μερικοί συμμετέχοντες μίλησαν για τις επαφές τους με άλλες κοινότητες,

Ενώ πολλοί στην ΕΚΚ δεν έχουν καμία εμπειρία, οποιαδήποτε αρνητική εμπειρία μπορεί να εντείνει τις υπάρχουσες προκαταλήψεις και τα αισθήματα ανασφάλειας. Επιπλέον, ανεξάρτητα από την επαφή, όταν πρόκειται για την πολιτική και το Κυπριακό πρόβλημα, τα στερεότυπα φαίνεται να κυριαρχούν.

ΦΟΒΟΙ

Φόβος της μη λύσης

Τόσο οι ΤΚ όσο και οι ΕΚ συμφώνησαν ότι η έλλειψη λύσης ή η συνέχιση της ισχύουσας κατάστασης ήταν ένα επικίνδυνο αποτέλεσμα. Φοβήθηκαν ότι η συνέχιση της ισχύουσας κατάστασης θα οδηγούσε στην καταστροφή και των δύο κοινοτήτων στο νησί. Οι συμμετέχοντες και από τις δύο κοινότητες είχαν την τάση να πιστεύουν ότι η έλλειψη λύσης δεν ήταν ασφαλής για το μέλλον των κοινοτήτων τους και ότι υπήρχε το ενδεχόμενο ένοπλης σύγκρουσης.

«Αυτό που θέλω να πω για το κυπριακό πολιτικό πρόβλημα είναι ότι αν αναλύσουμε τη σύγχρονη ιστορία από τη δεκαετία του '60 και μετά, βλέπω ότι είμαστε μια κοινωνία που είναι λίγο τυφλή, είμαστε μια κοινωνία που δεν ενεργεί σωστά, όλα τα πολιτικά κόμματα έχουν κάνει μεγάλα λάθη, η στασιμότητα στο Κυπριακό πρόβλημα δεν έχει εξαλειφθεί και νομίζω ότι έχουμε πολλές ευθύνες ως λαός και αν αυτό συνεχιστεί σύντομα, δεν θα μείνει κανένας Κύπριος πολίτης σε αυτή τη χώρα.» (ΕΚ συμμετέχων, FG1)

«Αν δεν υπάρξουν διαπραγματεύσεις και η ομοσπονδία είναι εντελώς νεκρή, τότε θα τα μαζέψω και θα φύγω. Οι ελπίδες μας θα καταστραφούν ολοσχερώς επειδή αυτό το πράγμα που ονομάζεται «ΤΔΒΚ» δεν κάνει τίποτα άλλο από το να μας εμποδίζει το δρόμο. Ειδικά εμείς, οι νέοι, δεν μπορούμε να πάμε πουθενά μ' αυτό» (ΕΚ συμμετέχων, FG3).

Φόβος για Αλλαγές στη Ισχύουσα Κατάσταση

Οι ΕΚ συμμετέχοντες φοβήθηκαν ότι οποιαδήποτε αλλαγή στη ισχύουσα κατάσταση χωρίς λύση θα μπορούσε να είναι καταστροφική. Έτειναν να πιστεύουν ότι μια μη λύση θα μπορούσε να σημαίνει είτε την προσάρτηση του βόρειου τμήματος της Κύπρου στην Τουρκία είτε την αναγνώριση του βόρειου τμήματος της Κύπρου ως ανεξάρτητου «κράτους». Ισχυρίζονται ότι οποιαδήποτε από αυτές τις επιλογές θα οδηγήσει στην εξαφάνιση των ΤΚ από την βόρεια περιοχή. Μερικοί ΕΚ συμμετέχοντες φοβούνται επίσης ότι η Τουρκία θα μπορούσε να ξεκινήσει μια ένοπλη σύγκρουση με την Ελλάδα και ενδεχομένως με την Κυπριακή Δημοκρατία (ΚΔ). Κάποιοι συμμετέχοντες αναγνώρισαν επίσης ότι τα οικονομικά συμφέροντα των χωρών που είναι φιλικά προσκείμενες στην ΚΔ μπορεί να τις υποχρεώσουν να εγκαταλείψουν την ΚΔ και να συνάψουν συμμαχίες με την Τουρκία.

Οι ΤΚσυμμετέχοντες είχαν παρόμοιους φόβους ότι οποιαδήποτε αλλαγή στην ισχύουσα κατάσταση εκτός από μια λύση στο Κυπριακό πρόβλημα δεν θα ήταν καλή είδηση. Υποστήριξαν ότι η ισχύουσα κατάσταση ήταν πολύ προβληματικό για την ΤΚΚ και ότι το μόνο χειρότερο από την ισχύουσα κατάσταση θα ήταν η ένοπλη σύγκρουση. Θεωρούσαν ότι αυτό δεν ήταν πολύ μακρινό ενδεχόμενο λόγω της κλιμάκωσης των εντάσεων μεταξύ της Τουρκίας και της Ελλάδας και των εντάσεων γύρω από τους υδρογονάνθρακες στην περιοχή. Επιπλέον, η προσάρτηση στην Τουρκία ήταν μια προοπτική που φόβιζε πολλούς ΤΚ συμμετέχοντες .

«Με φοβίζει πολύ το γεγονός ότι μπορούμε να γίνουμε μέρος της Τουρκίας. (...) Αυτό με φοβίζει» (ΕΚ συμμετέχων, FG1).

Οι νεότεροι ΕΚ συμμετέχοντες έτειναν να πιστεύουν ότι τελικά θα υπήρχαν δύο αναγνωρισμένα ανεξάρτητα κράτη στο νησί και ότι αυτή θα ήταν η ευκολότερη λύση.

Ο Φόβος της Λύσης

Οι ΕΚ συμμετέχοντες Κ εξέφρασαν διάφορες ανησυχίες ή φόβους σχετικά με τη λύση. Η ανησυχία αυτή σχετιζόταν με την εφαρμογή μιας λύσης, και πιο συγκεκριμένα με τις ανησυχίες σχετικά με ζητήματα που θα μπορούσαν να προκύψουν κατά την εφαρμογή και τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν επανάληψη των προβλημάτων του παρελθόντος. Μια άλλη ανησυχία ήταν η λειτουργικότητα της λύσης. Άλλοι εξέφρασαν ανησυχίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα μοιραστεί και θα χρησιμοποιηθεί η ισχύς. Ένας από τους ΕΚ συμμετέχοντες υποστήριξε ότι η πλειοψηφία της ΤΚΚ φοβάται μια λύση, υποστηρίζοντας ότι υπάρχουν πολλές άγνωστες πληροφορίες σχετικά με το τι μπορεί να συνεπάγεται μια λύση και ότι χρειάζονται περισσότερες πληροφορίες.

Μερικοί συμμετέχοντες τόσο από την ΤΚΚ όσο και από την ΕΚΚ φοβήθηκαν ότι ο εθνικισμός και ο ρατσισμός που έχει τις ρίζες του στην «άλλη» κοινότητα ή και στις δύο κοινότητες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε προβλήματα μετά τη διευθέτηση. Υπήρχαν περισσότεροι ΕΚ παρά ΤΚ που ανησυχούσαν για το τι θα μπορούσε να συμβεί μετά από μια πιθανή διευθέτηση. Μεταξύ των ΕΚ, οι γυναίκες και οι νέοι συμμετέχοντες, καθώς και οι συμμετέχοντες από τη Λεμεσό, φαίνεται να είναι πιο διστακτικοί, ιδίως όσον αφορά μια δικαιοδική, διζωνική ομοσπονδιακή λύση.

Οι ΤΚ εξέφρασαν επίσης κάποιους φόβους σχετικά με τη διευθέτηση, δηλώνοντας ότι η ΕΚΚ δεν μπορεί να εμπιστευθεί. Μερικοί ΤΚ φοβήθηκαν ότι χωρίς να αλλάξουν το εκπαιδευτικό τους σύστημα και τα όσα διδάσκονται για την ιστορία στα σχολεία ή στην εκκλησία, θα μπορούσαν να υπάρξουν εξτρεμιστικά στοιχεία στην ΚΔ (ή και στις δύο κοινότητες) που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στα προβλήματα του παρελθόντος. Άλλοι υποστήριξαν ότι οι ΕΚ δεν θα αλλάξουν ποτέ- δεν είναι πρόθυμοι να μοιραστούν τίποτα με τους ΤΚ και θεωρούν τους εαυτούς τους ανώτερους από τους ΤΚ. Οι συμμετέχοντες αυτοί ήταν κυρίως τουρκικής καταγωγής, καθώς και μεγαλύτεροι σε ηλικία.

Οι ΤΚ συμμετέχοντες έτειναν να πιστεύουν ότι η λύση ήταν η μόνη διέξοδος από τα τρέχοντα προβλήματα που αντιμετώπιζε η ΤΚΚ. Επομένως, παρά τους ενδεχόμενους φόβους ή δισταγμούς σχετικά με μια λύση, οι περισσότεροι ΕΚ συμμετέχοντες έτειναν να έχουν μια αισιόδοξη νοοτροπία ότι όλα θα λειτουργούσαν με κάποιο τρόπο. Οι ΤΚ αυτής της κατηγορίας αισθάνονταν τόσο ανήμποροι με την τρέχουσα κατάσταση που δήλωσαν ότι τα όποια προβλήματα μετά από μια διευθέτηση δεν θα ήταν χειρότερα από την κατάσταση στην οποία βρίσκονται τώρα.

Φοβούμενοι ότι τα πράγματα θα μπορούσαν να χειροτερεύουν με μια λύση, μερικοί συμμετέχοντες ΤΚ πίστευαν ότι θα χρειαζόταν μια μεταβατική περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης θα βοηθούσαν να έρθουν πιο κοντά οι δύο κοινότητες πριν από την πλήρη ενσωμάτωση.

Νέοι συμμετέχοντες τόσο από τους ΤΚ όσο και από τους ΕΚ μίλησαν για το ενδεχόμενο να εγκαταλείψουν το νησί αν δεν λυθεί το Κυπριακό πρόβλημα.

«Δεν ξέρουμε τι θα συμβεί. Αυτό το πράγμα δημιουργεί ανασφάλεια, για παράδειγμα, έχουμε δευτερες σκέψεις να εγκαταλείψουμε τη γη μας και αυτό είναι ντροπιαστικό.» (ΕΚ συμμετέχων, FG5)

Είναι σαφές ότι υπάρχουν πολλοί φόβοι και στις δύο κοινότητες που πρέπει να αντιμετωπιστούν πριν από την εξεύρεση λύσης. Κάποιοι από αυτούς τους φόβους μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω της αυξημένης επικοινωνίας και κατανόησης μεταξύ των δύο κοινοτήτων, ενώ άλλοι πηγάζουν από βαθύτερη δυσπιστία που μπορεί να επιλυθεί με περαιτέρω μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να γίνει περισσότερη δουλειά για να προετοιμαστούν οι δύο κοινότητες για μια διευθέτηση.

ΙΔΑΝΙΚΗ ΛΥΣΗ

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων ΤΚ είδε μια διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία με πολιτική ισότητα ως την ιδανική λύση του Κυπριακού προβλήματος. Διζωνικότητα και πολιτική ισότητα,

Δύο πράγματα που η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ΕΚ δεν είναι διατεθειμένη να εγκαταλείψει. Από την άλλη πλευρά, η πλειονότητα των συμμετεχόντων τουρκικής καταγωγής και μερικοί μεγαλύτεροι σε ηλικία ΤΚ φοβήθηκαν μια ομοσπονδιακή λύση και υποστήριξαν ότι ήταν ασφαλέστερο να υπάρχουν δύο ξεχωριστά κράτη.

Υπήρξε περαιτέρω διαφωνία μεταξύ των εκ συμμετεχόντων ως προς το ποια ήταν η ιδανική λύση. Πολλοί ΕΚ συμμετέχοντες πίστευαν ότι η λύση ενός ενιαίου κράτους ήταν η καλύτερη λύση, ενώ κάποιοι πίστευαν σε μια ομοσπονδιακή λύση και άλλοι σε μια λύση δύο κρατών. Οι νεότεροι ΕΚ συμμετέχοντες έτειναν να πιστεύουν ότι τελικά θα υπάρξουν δύο αναγνωρισμένα ανεξάρτητα κράτη στο νησί και ότι αυτή θα μπορούσε να είναι η ευκολότερη λύση, ενώ οι γυναίκες έτειναν να θεωρούν ένα ενιαίο κράτος ως καλύτερη επιλογή.

Μερικοί ΕΚ συμμετέχοντες πίστευαν ότι ήταν σημαντικό να συμφωνήσουν πρώτα ως ΕΚΚ μεταξύ τους σε μια λύση, καθώς υπήρχαν διαφορετικές απόψεις για μια λύση εντός της ΕΚΚ.

«Είδα ότι τα προβλήματα μεταξύ μας ως Ελληνοκύπριοι είναι τόσο μεγάλα που πρέπει πρώτα να τα λύσουμε για να αποδείξουμε στους Τούρκους ότι είμαστε ενωμένοι και ότι θέλουμε να είναι μαζί μας ειρηνικά και με ειδικό τρόπο για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος. Τρώμε ο ένας τον άλλον γιατί είμαστε Τούρκοι μόνοι μας.» (ΕΚ συμμετέχων, FG3)

Παρόλο που οι συμμετέχοντες μίλησαν για το είδος της λύσης που θα ήθελαν να δουν στην Κύπρο, πολλοί από αυτούς δεν ήταν πραγματικά ενήμεροι για τη συζήτηση που διεξάγεται στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Προκειμένου να διευκολυνθεί η βιώσιμη ειρήνη στο νησί, είναι ζωτικής σημασίας να ενημερωθεί το κοινό για το τι είδους λύση είναι δυνατή και τι βρίσκεται στο τραπέζι.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες παραπονέθηκαν για την έλλειψη διαφάνειας στις διαπραγματεύσεις. Φαίνεται ότι υπάρχει ανάγκη να δοθούν πληροφορίες σχετικά με το πώς θα μπορούσε να μοιάζει μια πιθανή λύση στις δύο κοινότητες πολύ πριν από τα δημοψηφίσματα, ώστε να μπορέσουν να αφομοιώσουν και να κατανοήσουν τις συνέπειες μιας λύσης.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αν και οι άνθρωποι και στις δύο κοινότητες μιλούν για μια ομοσπονδιακή λύση, δεν γνωρίζουν ακριβώς τι θα συνεπαγόταν αυτό.

Επιπλέον, μερικοί συμμετέχοντες ΕΚ επεσήμαναν ότι οι πολιτικοί τους είχαν πει ψέματα σχετικά με το πώς θα έμοιαζε μια λύση. Είπαν ότι τώρα συνειδητοποιούν ότι μια λύση μπορεί να μοιάζει πολύ διαφορετική. Φαίνεται ότι είναι απαραίτητο να εξηγήσουμε στους ανθρώπους γιατί μια λύση πρέπει να καταλήξει σε συμβιβασμό. Για να συμβεί αυτό, και οι δύο κοινότητες πρέπει να κατανοήσουν από πού προέρχεται η άλλη κοινότητα και ποιοι είναι οι φόβοι και οι ανησυχίες της.

Οι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι θα πρέπει να υπάρχουν μηχανισμοί που να επιτρέπουν τη συμμετοχή του κοινού στις διαπραγματεύσεις. Αν και οι δικαιοτικές τεχνικές επιτροπές έχουν ως στόχο να φέρουν τις δύο κοινότητες πιο κοντά και να παρέχουν ένα κανάλι για αυτό, οι λίγοι συμμετέχοντες που γνωρίζουν πραγματικά το έργο των τεχνικών επιτροπών δήλωσαν ότι η σωστή λειτουργία τους παρεμποδίζεται από τους ηγέτες και των δύο πλευρών.

«Υπάρχει ανάγκη για μηχανισμούς που δεν είναι σε επίπεδο ηγεσίας, οι οποίοι θα συγκεντρώνουν τους ηγέτες της κοινής γνώμης, τη νεολαία και τις γυναίκες και από τις δύο πλευρές. Παρόλο που ο Akinci το ήθελε αυτό, η ηγεσία της ΤΚΚ αρνήθηκε γιατί δεν ήθελε διαφάνεια.» (Συμμετέχων ΤΚ, FG4)

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

Υπήρξε μια ξεχωριστή ομάδα εστίασης από άτομα τουρκικής καταγωγής στην ΤΚΚ, οπότε τα επιχειρήματά τους συνοψίζονται χωριστά εδώ. Οι συμμετέχοντες τουρκικής καταγωγής θεωρούν το κυπριακό πρόβλημα ως κάτι που επηρεάζει τη ζωή μόνο των ατόμων τουρκικής καταγωγής και οι δύο κοινότητες (ΤΚΚ και ΕΚΚ) είναι ικανοποιημένες με την ισχύουσα κατάσταση. Υποστήριξαν ότι αν αυτές οι δύο κοινότητες δεν ήταν ευτυχισμένες, θα είχαν λύσει το πρόβλημα και ότι οι τουρκικής καταγωγής άνθρωποι υπέφεραν γι' αυτό. Ουσιαστικά προσδιόρισαν το κυπριακό πρόβλημα ως κάτι που τους εμποδίζει να είναι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας (ΚΔ) ή να έχουν την ελευθερία να ταξιδεύουν εντός του νησιού και εντός της ΕΕ.

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες τουρκικής καταγωγής ή όσοι γεννήθηκαν στην Κύπρο από γονείς τουρκικής καταγωγής χαρακτήρισαν το κυπριακό πρόβλημα ως πρόβλημα διακρίσεων. Πιστεύουν ότι οι άνθρωποι τουρκικής καταγωγής υφίστανται διακρίσεις και ότι οι ΤΚ θεωρούνται πολίτες δεύτερης κατηγορίας και αναγνωρίζουν επίσης τους ΕΚ ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας.

«Ως γυναίκα που γεννήθηκα στην Τουρκία, αυτό είναι απελπισία.» (συμμετέχουσα σε ΤΚ, FG6)

Οι συμμετέχοντες τουρκικής καταγωγής εξέφρασαν επίσης το αίσθημα ότι βρίσκονται ανάμεσα στην Τουρκία και την ΤΚΚ. Όταν τους επισκέφθηκαν, παραπονέθηκαν ότι δεν αισθάνονται ότι ανήκουν στην Τουρκία, αλλά στην Κύπρο είναι σε χειρότερη θέση από τους ΤΚ και τους ΕΚ επειδή δεν μπορούν να περάσουν στην ΚΔ όπως οι υπόλοιποι ΤΚ, δεν μπορούν να γίνουν πολίτες της ΚΔ και δεν μπορούν να ταξιδέψουν ελεύθερα στην Ευρώπη ή αλλού. Κάποιοι θεωρούσαν επίσης ότι υπήρχαν εντάσεις μεταξύ των ΤΚ και των ατόμων τουρκικής καταγωγής. Υποστήριξαν επίσης ότι σε περίπτωση διευθέτησης, η ζωή των ΤΚ ή των ΕΚ δεν θα άλλαζε, ενώ η ζωή των ανθρώπων τουρκικής καταγωγής θα άλλαζε δραστικά. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ισχυρίστηκαν ότι η ΤΚΚ και η ΕΚΚ δεν έλυσαν το κυπριακό πρόβλημα - επειδή τίποτα δεν θα αλλάξει γι' αυτούς.

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων τουρκικής καταγωγής δεν πίστευε ότι ήταν δυνατή η εξεύρεση λύσης για διάφορους λόγους. Μερικοί συμμετέχοντες είπαν ότι η ΕΚΚ δεν χρειάζεται λύση, ενώ άλλοι υποστήριξαν ότι η δυσπιστία μεταξύ των δύο κοινοτήτων ήταν μεγάλη. Αντιθέτως, λίγοι πίστευαν ότι μια ομοσπονδιακή λύση ήταν δυνατή.

Είναι ενδιαφέρον ότι φαίνεται να υπάρχει έλλειψη ενημέρωσης μεταξύ των συμμετεχόντων τουρκικής καταγωγής όχι μόνο για το τι αντιμετωπίζει η ΤΚΚ, αλλά και για την ίδια τη ΕΚΚ. Οι άνθρωποι τουρκικής καταγωγής πρέπει επίσης να ενημερωθούν καλύτερα για τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων και για μια πιθανή λύση.

Η παρούσα έκδοση εκπονήθηκε με την υποστήριξη του προγράμματος Grow Civic που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το περιεχόμενό της αποτελεί αποκλειστική ευθύνη του Cyprus Peace and Dialogue Centre και της Cypology και δεν αντικατοπτρίζει κατ' ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

